

**Rekomendacje
Gdańskiej Rady Oświatowej
dot. systemu opieki nad uczniami uzdolnionymi w Gdańsku**

W dniu 9 maja 2013 r. Gdańska Rada Oświatowa dyskutowała nad realizacją indywidualnych potrzeb uczniów w odniesieniu do sytuacji uczniów uzdolnionych w mieście Gdańsku. Problematykę tę uznano za niezwykle ważną, w związku z czym sformułowano następujące rekomendacje dla władz Miasta Gdańska:

1. Należy stworzyć miejski system wspierania uczniów uzdolnionych obejmujący zarówno wczesne diagnozowanie jak i działania wspierające różne rodzaje, a także poziomy uzdolnień i rozwoju zainteresowań uczniów.
Miasto Gdańsk prowadzi wiele inicjatyw i działań wspierających uczniów uzdolnionych, jednak są one rozproszone, niespójne i czasami incydentalne przez co nie stanowią one systemu wsparcia uczniów uzdolnionych (brak cech kompleksowości i powszechnej dostępności, por. załączone uzasadnienie). System taki, np. pod nazwą „Gdański System Wspierania Uzdolnionych” lub z wykorzystaniem nazwy „Gdańskie Lwy” w szerszym kontekście, mógłby powstać w oparciu o już istniejące działania, mógłby również wykorzystać strukturę i elementy stworzonego pomorskiego systemu wspierania uczniów uzdolnionych (Projekt „Zdolni z Pomorza”).
2. Program operacyjny na najbliższe lata powinien uwzględniać kontynuację działań (w tym finansowanie) zainicjowanych i realizowanych dotychczas w ramach projektu „Zdolni z Pomorza”.
Należy uwzględnić w programie operacyjnym utrzymanie funkcjonowania dwóch Lokalnych Centrów Nauczania Kreatywnego przy III LO i VIII LO oraz realizację działań poprojektowych. Należałoby również rozważyć możliwość wykorzystania powstałej w ramach realizacji programu struktury i modelu podejmowanych działań do diagnozowania i wspierania uzdolnień z innych obszarów tematycznych, tj. poza uzdolnieniami z zakresu matematyki, fizyki i informatyki, które obejmował projekt.
3. Należy promować wewnętrzne, dzielnicowe, miejskie, wojewódzkie i krajowe konkursy, olimpiady i zawody.
Należy podejmować działania zorientowane na wzrost ogólnego zaangażowania i aspiracji młodzieży oraz wspierać aktywność uczniów. Powinny one być prowadzone w każdej szkole.
4. Potrzebne są decyzje strategiczne w obszarze kształcenia nauczycieli w kierunku uzyskiwania pożądaných efektów, w szczególności w zakresie pracy z uczniami zdolnymi.
Kluczem do efektywnej pracy z uczniem zdolnym jest nauczyciel, który potrafi dostrzec, rozpoznać i monitorować rozwój utalentowanego dziecka, zaś badania i doświadczenie z realizacji projektu „Zdolni z Pomorza” pokazują, że nauczyciele najlepiej radzą sobie z uczniem przeciętnie uzdolnionym. I choć od lat mówi się o indywidualizacji nauczania i szkoleniu nauczycieli w tym zakresie, a więc teoretycznie każdy powinien być już przygotowany do pracy z uczniem zdolnym i wymagającym pomocy, nie ma to zastosowania w praktyce. Ponieważ praca nauczyciela w tym zakresie wymaga wsparcia, powinno zostać utworzone regionalne centrum pracy z uczniem zdolnym.

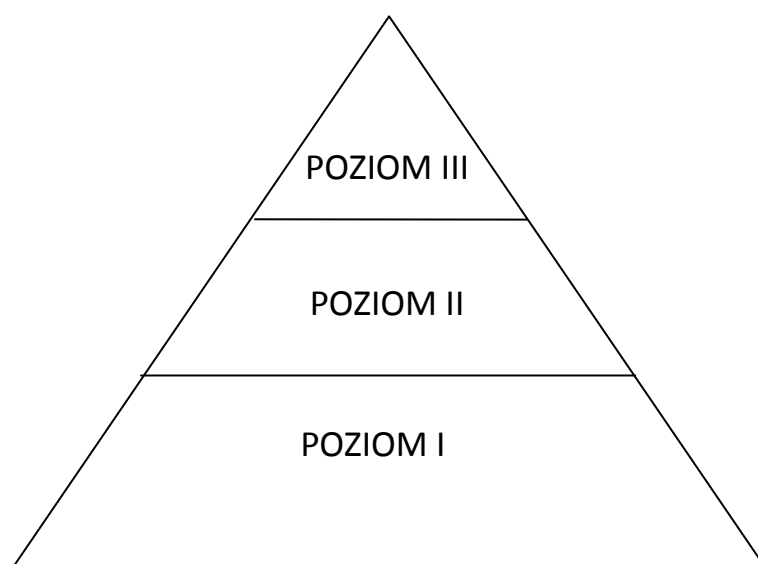
Uzasadnienie:

Istnieje wiele koncepcji kształcenia i wspierania uczniów uzdolnionych w ich rozwoju, jednak aby stworzyć dobrze funkcjonujące rozwiązanie systemowe, konieczne jest opracowanie modelu uwzględniającego kompleksowość i powszechną dostępność proponowanych rozwiązań.

Bazując na wynikach prowadzonych w ostatnich latach badań wiadomo, że dla rozwoju uczniów uzdolnionych większe znaczenie mają czynniki zewnętrzne, związane z kształceniem i oddziaływaniem środowiska, aniżeli czynniki wewnętrzne, związane z cechami osobowościowymi, inteligencją czy genami. Tym istotniejsze są działania rozwijające uzdolnienia związane z procesami rozwojowymi i edukacyjnymi.

Zarówno w Polsce jak i w Gdańsku istnieje wiele dobrych praktyk związanych ze wspieraniem rozwoju zainteresowań i uzdolnień. Tradycje polskich działań na rzecz wybitnie zdolnych uczniów są bardzo mocno osadzone w wolontariacie i społecznych działaniach nauczycieli, naukowców i popularyzatorów nauki. Istnieje gęsta sieć placówek i inicjatyw sprzyjających rozwijaniu zainteresowań i uzdolnień, od szkolnych kół zainteresowań, poprzez zajęcia pozaszkolne w pałacach młodzieży i domach kultury, aż po festiwale nauki. Projektując systemowe rozwiązania w tej dziedzinie, warto wykorzystywać istniejące już instytucje i inicjatywy. Pozwoli to nie tylko zachować dobrze działające, sprawdzone struktury, ale przede wszystkim szybciej i taniej wprowadzać nowe rozwiązania.

System wspierania uczniów uzdolnionych powinien gwarantować pomoc w rozwijaniu zainteresowań i uzdolnień wszystkim uczniom na każdym etapie kształcenia, stosownie do ich możliwości i aspiracji. Dlatego rekomendowane jest rozwiązanie wielopoziomowe oparte na założeniu, że na różnych etapach rozwoju uzdolnień i zainteresowań uczniowie potrzebują różnych form wsparcia. Aby system mógł przynosić realne korzyści, wsparcie powinno być powszechnie dostępne na każdym poziomie.

Poziom I (por. schemat Poziomu I) adresowany jest do wszystkich chętnych uczniów, celem działania na tym poziomie jest przede wszystkim rozbudzanie zainteresowań i odkrywanie mocnych stron uczniów. Na Poziomie II (por. schemat Poziomu II) adresatami są uczniowie

o znacznym potencjale i zainteresowaniach, ale nieposiadający jeszcze specjalistycznych umiejętności ani głębokiej wiedzy. Celem działań na tym poziomie jest rozwijanie i ugruntowywanie zainteresowań oraz wyposażanie uczniów w umiejętności prowadzące do dalszego, samodzielnego rozwoju. Działania na Poziomie III (por. schemat Poziomu III) adresowane są do uczniów szczególnie uzdolnionych, posiadających sprecyzowane zainteresowania i dużą - często specjalistyczną - wiedzę. Celem działań na tym poziomie jest stworzenie uczniom warunków do pełnego rozwoju, między innymi przez umożliwienie im kontaktu ze środowiskiem naukowym.

W system ten wbudowany jest element naturalnego awansu – zajęcia na kolejnych poziomach przeznaczone są dla tych uczniów, którzy na poprzednim poziomie nie znajdują już możliwości pełnego rozwoju. W końcu wyłania się uczniów o wyraźnie ponadprzeciętnych zdolnościach.

Wprowadzanie rozwiązania systemowego

Zależnie od sprawności dotychczasowego funkcjonowania i oceny przydatności danej formy wsparcia jako rozwiązania systemowego, należy, działając również systemowo, wprowadzić następujące udoskonalenia:

1. Wspierać dobrze funkcjonujące rozwiązania

Zarówno w systemie edukacji formalnej, jak i poza nim istnieją różnorodne formy zajęć rozbudzających i rozwijających zainteresowania. Ich organizatorzy mają często wieloletnie doświadczenie i znaczne sukcesy w pracy z uczniami zdolnymi. Ideą wprowadzanych zmian jest zachowanie wszystkich dobrze funkcjonujących rozwiązań. Mogą one zostać dodatkowo wsparte przez dostęp do informacji oraz środków finansowych. Najlepsze spośród nich mogą stać się kapitałem banku dobrych praktyk, umożliwiającego wymianę doświadczeń i upowszechnianie sprawdzonych rozwiązań.

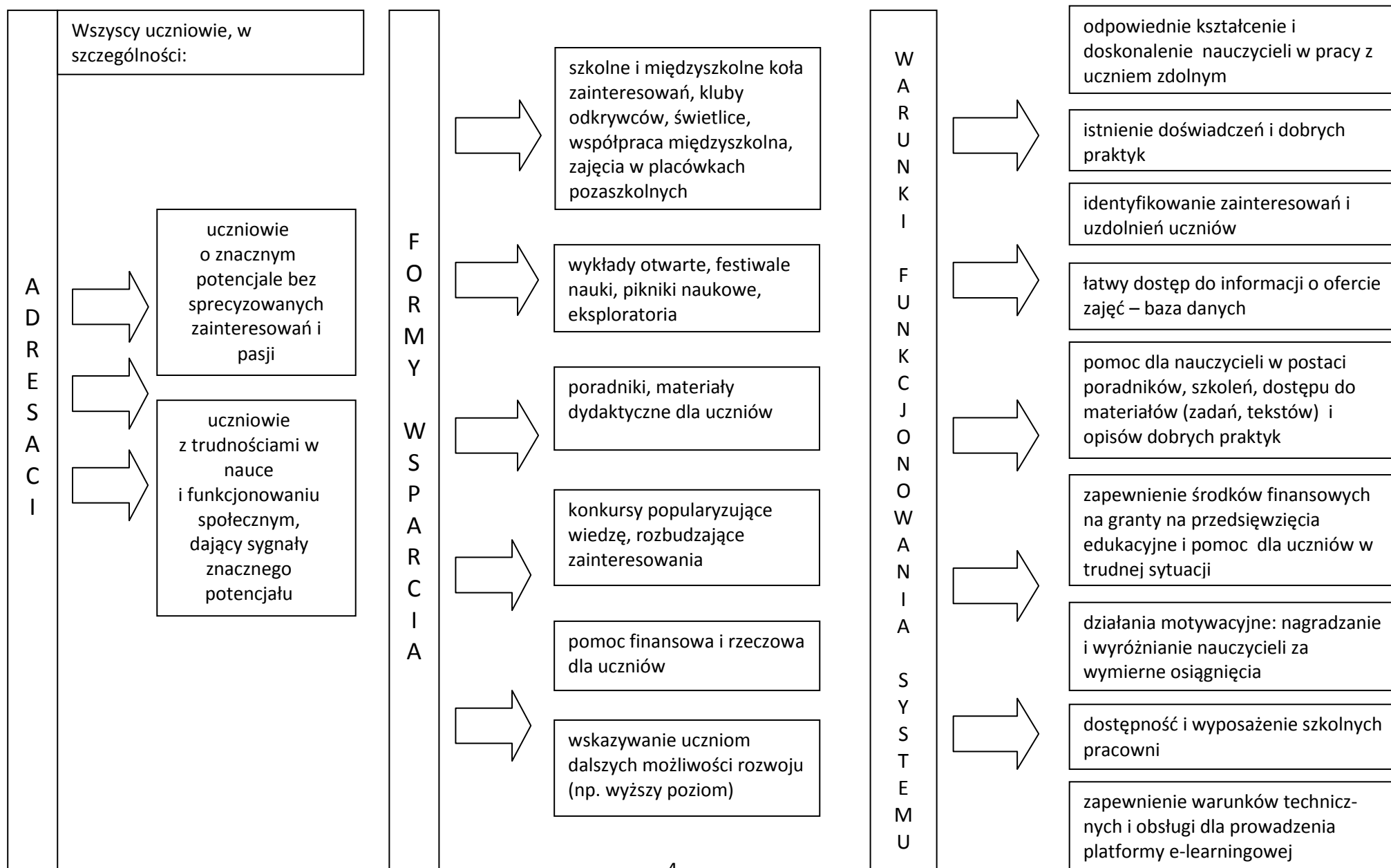
2. Zmieniać rozwiązania wymagające naprawy.

Część funkcjonujących obecnie rozwiązań wymaga korekty lub gruntownej przebudowy. W takich przypadkach konieczna jest dodatkowa analiza i przygotowanie propozycji ich modyfikacji.

3. Wprowadzać nowe rozwiązania.

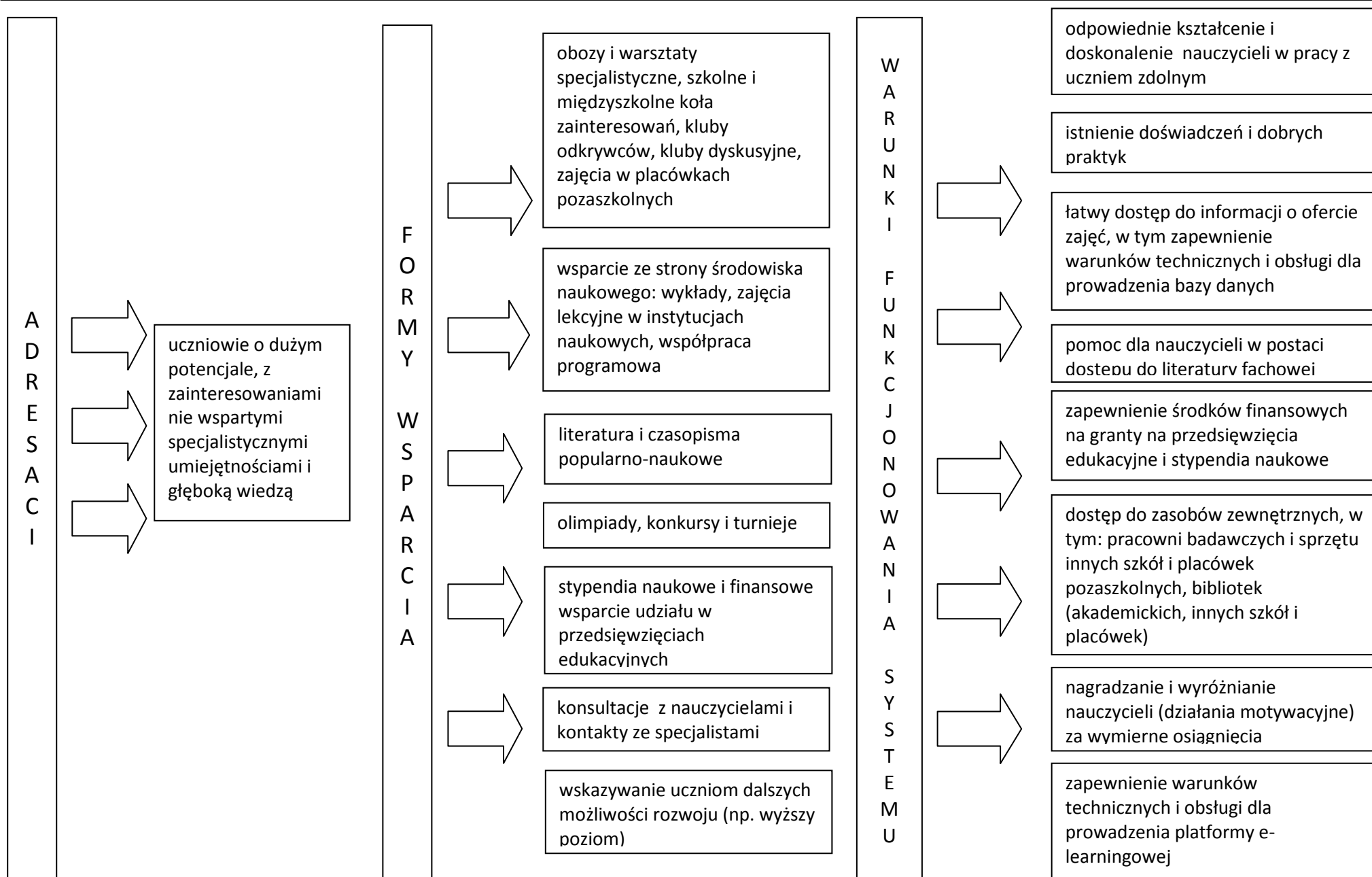
Istniejące rozwiązania nie są kompleksowe, ponieważ nie dają odpowiedzi na wszystkie problemy związane ze wspieraniem uzdolnień i zainteresowań uczniów. Należy zaprojektować nowe rozwiązania, których do tej pory brakowało.

POZIOM I
CEL: ROZBUDZANIE ZAINTERESOWAŃ, ODKRYWANIE MOCNYCH STRON UCZNIÓW

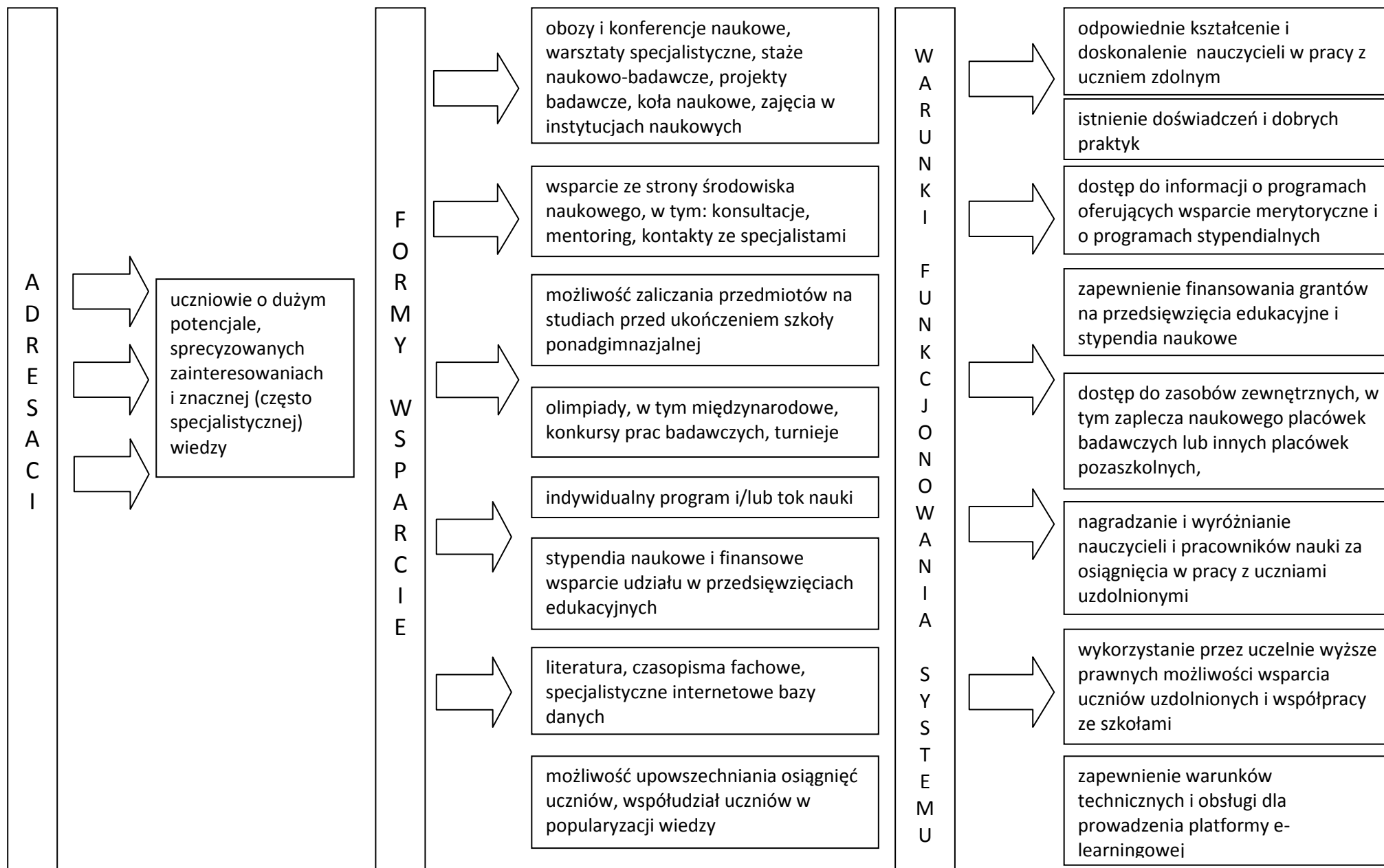

POZIOM II

CEL: ROZWIJANIE I UGRUNTOWANIE ZAINTERESOWAŃ, WYPOSAŻENIE W NARZĘDZIA DALSZEGO ROZWOJU

POZIOM III
CEL: STWORZENIE WARUNKÓW DLA PEŁNEGO ROZWOJU UZDOLNIENÍ, WPROWADZENIE W PRACĘ NAUKOWĄ

Korzyści

Korzyści, generowane poprzez funkcjonowanie kompleksowego i powszechnie dostępnego rozwiązania systemowego identyfikowania i rozwijania uzdolnień dzieci i młodzieży, można podzielić podmiotowo, w zależności od tego, komu one służą.

1. Uczniowie

System będzie dawał każdemu uczniowi (bez wstępnej selekcji i związanego z nią ryzyka wykluczenia) możliwość udziału w zajęciach rozbudzających zainteresowania, a na wyższych poziomach – wspierających i gruntownie rozwijających uzdolnienia. Łatwy dostęp do informacji o możliwościach rozwoju zainteresowań i uzdolnień pozwoli również dzieciom pochodzącym z bardzo małych i słabo wyposażonych ośrodków na znalezienie odpowiednich form wsparcia. Dzięki dostępności zajęć oraz upowszechnianiu wiedzy na temat pracy z uczniami zdolnymi pomocą i wsparciem zostaną objęci także ci uczniowie, którzy choć mają problemy w nauce i funkcjonowaniu społecznym, jednocześnie wykazują oznaki wysokiego potencjału intelektualnego rokującego szanse rozwoju.

Udział w zajęciach na odpowiednim poziomie, dostęp do fachowej literatury i konsultacji, możliwość współpracy z rówieśnikami i prowadzenia własnych projektów badawczych oraz kontakt ze środowiskiem naukowym już podczas nauki szkolnej będą dawały uzdolnionym uczniom szansę pełnego rozwoju na miarę ich możliwości i aspiracji.

Zaprojektowany system będzie miał charakter integracyjny. Zdolni i wybitnie zdolni uczniowie otrzymają pomoc we własnym środowisku. Będą mieli też możliwość spotkania z mentorami oraz rówieśnikami o podobnych zainteresowaniach i uzdolnieniach podczas obozów, seminariów i warsztatów. Takie rozwiązanie jest korzystne z punktu widzenia rozwoju emocjonalnego i społecznego samych uczniów, wpływając pozytywnie również na ich najbliższe otoczenie (klasa, szkoła, społeczność lokalna).

2. Nauczyciele i rodzice

Projektowane rozwiązanie systemowe powinno przewidywać różnorodne formy wsparcia dla nauczycieli, poczynając od poradników przez materiały dydaktyczne, aż po wsparcie finansowe w organizacji zajęć. Pozwoli to wszystkim nauczycielom lepiej orientować się w ofercie zajęć dla uczniów zdolnych, a także zdobywać nowe doświadczenie i wiedzę. Dzięki wzmocnieniu (merytorycznemu i finansowemu) działających już na tym polu instytucji i osób, możliwe będzie upowszechnienie najlepszych pomysłów i metod pracy. Powinno to zachęcić do zajęcia się uczniami zdolnymi także tych nauczycieli, którzy dotychczas nie mieli takich doświadczeń. W ten sposób korzyści z projektowanych rozwiązań odniesie także system edukacji, umożliwiając nauczycielom doskonalenie zawodowe. Przygotowanie bazy

informacyjnej i materiałów dydaktyczno-wychowawczych pozwoli pełniej angażować się w rozwój uzdolnień dziecka także rodzicom.

3. Nauka i gospodarka

Pełne wykorzystanie wysokiego potencjału uczniów na każdym etapie edukacji pozwoli im później, już jako ludziom dorosłym, uzyskiwać ponadprzeciętne rezultaty w pracy. Wzmacnia to kapitał intelektualny społeczeństwa, a co za tym idzie, innowacyjność i konkurencyjność nauki i gospodarki w regionie. Stworzenie warunków do pełnego rozwoju uzdolnień młodego pokolenia jest z pewnością jedną z najbardziej potrzebnych dziś inwestycji.

Przewodniczący Gdańskiej Rady Oświatowej

/.../

prof. Edmund Wittbrodt

Uzasadnienie przygotowano na podstawie raportu końcowego z prac zespołu ekspertów w projekcie „Opracowanie i wdrożenie kompleksowego systemu pracy z uczniem zdolnym” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Priorytet III, Działanie 3.3, Poddziałanie 3.3.3, realizowanego przez MEN, obecnie przez ORE.